

TEN HUIZE VAN ... Mgr Victor HEYLEN

De kolleges 'seksuele moraal' en Prof. HEYLEN, dat was één begrip. Een grote, statige, rondborstige, gezellig onderhoudende Monseigneur die met zijn goedgeschapsen stemgeluidkursus gaf. Ex abundantia cordis. We hoorden Prof. HEYLEN graag bezig (misschien hij ook) als hij vertelde over het huwelijk op het Concilie. Een man met ervaring, die het allemaal zelf had meegemaakt (het Concilie bedoel ik). Een cursus, met een staartje. Een gezellig babbeltje. "Examen" noemde hij dat (en slaagde er zelfs in hiervoor - veel - punten te geven).

'Seksuele moraal' en Prof. HEYLEN, een tweespan dat met de geschiedenis van het Instituut voor Familiale en Seksuologische Wetenschappen is gegroeid en vergroeid.

Een tweespan, dat geen tweespan meer is. Eind september was zijn tijd van gaan gekomen. Monseigneur Victor HEYLEN, Emeritus.

HEYLEN als prof. Zo kenden wij hem. Maar Mgr HEYLEN had meer pijlen op zijn boog. Zijn leven lang is hij een vlijtig schutter geweest. Daarom trokken wij nog eens naar Tienen. Voor een praatje. Op dat kleine kamertje boven een apoteek waar hij, wat benepen tussen bureel en boeken, een doodgewoon man mag zijn die rustig terugblijkt. Zijn ogen flikkeren als het Concilie of het Instituut ter sprake komen. Een man, aan wie het Instituut veel dank verschuldigd is.

VSL : Als ik me niet vergis, Monseigneur, hebt ge vrij laat van de seksuele moraal uw hoofdbezigheid gemaakt.

HEYLEN : Sinds ik aan de universiteit ben begonnen in 1956, handelden de meeste kolleges die ik te geven had over het huwelijk en de

seksuele moraal. Maar dat sloot wel aan bij mijn vroegere opdracht. Jarenlang was ik professor van moraal aan het Groot Seminarie te Mechelen. Moraal viel daar uiteen in drie delen. Het ene jaar gaf ik 'Recht en rechtvaardigheid', het volgende 'Boete, aflaten en kerkelijke straffen' en het derde jaar het huwelijk, de kuisheidsleer en al wat met de seksualiteit te maken had. Seksuologie nam meer in dan een derde van mijn tijd. Naast mijn professoraat bleef ik in contact met de pastoraal. Tien jaar lang trok ik elk week-end naar Brussel om er biecht te horen. Daar werd ik gekonfronteerd met 'het kruis van de biechtvaders', de etische kwesties kwamen in de biecht altijd terug. Reeds in die tijd werden de mensen mondiger en kwamen zij meer en meer naar de biecht, niet enkel om zonden te biechten - of wat men vermoedde zonde te zijn - maar ook om eens te spreken over hun problemen. Later kwam ik dus op de universiteit en toen kreeg de seksuele problematiek meer overwicht in mijn werk. Ondertussen zat ik eerst nog enkele jaren in de sociale werken (Algemeen proost van de Landsbond van de Christelijke Mutualiteiten), maar het seminarie had me gevraagd toch nog de handboeken moraal voort te schrijven. Een van die handboeken was "De matrimonio" (Over het huwelijk).

VSL : In het Latijn?

HEYLEN : Ja. Ook mijn handboek "De jure et justitia" (Over recht en rechtvaardigheid).

VSL : Hoe lang is het geleden dat men nog handboeken in het latijn schreef?

HEYLEN : In 1950 is de laatste editie verschenen. Er was zelfs geen sprake van uw cursus in het Nederlands te doceren. Dat moes in de taal van het handboek zijn opdat de studenten het gemakkelijker in de tekst zouden terugvinden.

VSL : We komen van ver.

HEYLEN : (grinnikend) Van zeer ver.

De oprichting van het Instituut

VSL : En dan kwam de universiteit en het Concilie

HEYLEN : Ja, maar aan het Concilie ging toch nog iets belangrijks vooraf. In 1958 zijn te Leuven, op initiatief van Kardinaal SUENENS, de jaarlijkse Internationale Colloquia voor Seksuologie gestart. In het begin zeer bescheiden, we waren daar met een twintigtal professoren. En het is op zo'n colloquium - het eerste of het tweede - dat de wens werd uitgesproken met een Instituut voor Seksuologie te starten. Duidelijk werd gezegd dat het geen instituut voor seksuele moraal mocht worden. De seksualiteit zou er in al zijn facetten moeten bestudeerd worden. Wetenschappelijke inzichten moesten de theologie bevruchten, die toen nog steeds vastgeankerd lag in de klassieke leer van de finaliteiten : de seksualiteit is, natuurmatig, op doeleinden georiënteerd. Met zo'n instituut zou de moraaltheologie een nieuwe impuls kunnen krijgen en de vernieuwde inzichten zouden dan doorgespeeld moeten worden naar priesters, raadgevers en hulpverleners bij seksuele problemen. Het opzet was dus duidelijk pastoraal, een dienstverlening aan de Kerk.

VSL : Bracht dit pastoraal opzet de kwaliteit van het wetenschappelijk onderzoek niet in gevaar?

HEYLEN : Helemaal niet. Men beseftte heel goed dat dit zoeken naar pastorale vernieuwing het best kon gediend worden met een vrij, onafhankelijk onderzoek van hoge kwaliteiten. De theologie mocht dit niet binnenrijven; wetenschappelijk moest het Instituut zijn eigen weg gaan. Dat is ook de reden waarom het niet aan de theologische fakulteit mocht gehecht worden. Vrij vlug was men het erover eens dat in de gehele katholieke wereld de meest geschikte plaats voor zo'n Instituut de Universiteit van Leuven was. Deze keuze werd niet door de Kardinaal of door de Leuvense professoren doorgedrukt, ook de buitenlandse professoren hebben dit gesteund omdat Leuven een integrale universiteit is, die over alle fakulteiten beschikt.

VSL : Was het Instituut dan, kwa opzet, een unikum?

HEYLEN : Niet alleen kwa opzet. Ook buiten de katholieke wereld bestonden er toen nog geen seksuologische instituten. Leuven is natuurlijk niet het enige gebleven; en kwa opzet is er later nog een tweede gekomen, dat van de Rijksuniversiteit van Buenos Aires, dat Leuven heeft gekopieerd. Eens de wens geformuleerd, heeft de Kardinaal snel de nodige beslissingen laten nemen. Hij wou voor dit gespecialiseerd instituut onderzoekslaboratoria, en door zijn toedoen heeft Prof. FERIN, die samen met Prof. RENAER, Prof. SCHOCKAERT en ik ermee gestart is, ooit eens verscheidene miljoenen gekregen van de Ford-Foundation voor onderzoek

omtrent steriliteit en fertiliteit. Het Instituut is dus gegroeid uit een mengsel van hoop voor de pastoraal en hoop op wetenschappelijkheid in zijn meest verscheidene domeinen. Met hoge kwaliteit zou de Kerk het best gediend zijn.

VSL : Het Instituut is nu 16 jaar oud en heeft een evolutie achter de rug zowel wat betreft programma, als wat de samenstelling van de studentenbevolking betreft. Zoudt ge de opdracht van het Instituut nog zo pastoraal durven formuleren?

HEYLEN : De sekularisatie, die in de theologie en het kerkelijk leven de mens naar voren schoof, speelt daar een rol in. De opdracht van het Instituut is dus ook naar de mens toe verschoven : het oorspronkelijk opzet is behouden, maar het vraagt om een nieuwe formulering : het instituut moet zich ten dienste stellen van het menselijke in zijn totaliteit. Maar daarin steekt ook de religieuze dimensie. Dat sluit trouwens aan bij de rol die een Katholieke Universiteit te vervullen heeft.

VSL : Een dergelijk initiatief inzake seksualiteit, genomen door een Kardinaal, moet tot belangstelling te Rome gewekt hebben.

HEYLEN : Men is altijd voorzichtig geweest t.o.v. Rome. Daarin ligt ook de reden waarom het Instituut in de fakulteit der Geneeskunde is ondergebracht. In een fakulteit waar de mens als mens bestudeerd wordt, loopt men minder risico verdacht te worden dat het Instituut is opgericht voor revolutionaire, of noem het liever vernieuwende visies op de seksuologie, als gegeven voor de theologie.

VSL : Dat was dus een strategische beslissing.

HEYLEN : Een strategische beslissing om geen argwaan te wekken en het Instituut meer armslag te geven dan bijvoorbeeld binnen een theologische fakulteit.

Het Concilie

VSL : Het Concilie. 'Gaudium et Spes', het conciliedokument over het huwelijk. Was dat het topmoment in uw leven?

HEYLEN : Ja, maar de oprichting van het Instituut was ook hier belangrijk. Trouwens beiden hebben verband met mekaar. De colloquia en het Instituut zijn gestart met het oog op het concilie, dat toen nog niet was aangekondigd maar wel verwacht. En een van de thema's zou zeker de huwelijksteologie zijn.

VSL : Wat is de betekenis geweest van het Concilie voor de katholieke huwelijksteologie?

HEYLEN : Op het concilie zijn er heel wat verwikkelingen geweest rond de dogmatische konstitutie "De matrimonio et familia", voorbereid door de grote Romeinse theologen o.l.v. Kardinaal OTTAVIANNI, waarin de meest strenge en konservatieve moraal werd verkondigd. De tekst is wel uitgedeeld aan de concilievaders, maar is nooit besproken geworden. De moderatoren, onder wie Kardinaal SUENENS, hadden immers begrepen dat met die tekst alles zou vastlopen. Er zijn dan andere teksten opgesteld en bediscussieerd. Toen bijna alles spaak gelopen was, is men mij komen vragen om een dokument over het huwelijk op te stellen. Wat dus achteraf bleek de eerste versie te zijn van de eindtekst, werd in deze kamer geschreven. In deze tekst werd rekening

gehouden met wat in de vorige teksten was gezegd, maar dan zo dat een omkering van een biologische naar een personalistische visie mogelijk werd. En dat is dan uiteindelijk ook gebeurd. Doorheen vier conciliesessies is die eenvoudige nota bijgewerkt en is ten slotte uitgegroeid tot de huidige tekst over het huwelijk in 'Gaudium et Spes', die niet perfect is - niets is perfect in deze wereld - maar toch een enorme stap vooruit is geweest omdat hiermee definitief de personalistische visie op de seksualiteit is doorgebroken.

Humanae Vitae

VSL : Na de hoop die door 'Gaudium et Spes' was gewekt, kwam 'Humanae Vitae' en het 'Declaratie over de seksuele etiek'. Werd hiermee niet de klok teruggedraaid?

HEYLEN : 'Humanae Vitae' is een dubbelzinnig dokument. Liefde en ontplooiing van de persoon worden er aangegeven als fundamenten voor de etische reflectie. Hiermee sluit deze encycliek aan bij 'Gaudium et Spes'. Maar dit dokument is niet consequent. In de konkrete toepassing, m.n. het gebruik van de kontraptiva, wordt teruggerepen naar de biologische doelgerichte moraal, terwijl het Concilie gezegd had dat men moest kijken naar wat de persoon ten goede komt.

VSL : Zoudt ge kunnen stellen dat de twee Romeinse publikaties reacties zijn, een soort 'achterhoedegevecht' tegen een personalistische strekking die op het Concilie definitief is doorgebroken, en niet meer af te breken is.

HEYLEN : Ge kunt het wel een achterhoedegevecht noemen, want dat personalisme kan niet meer teruggedraaid worden. Toch is die reactie begrijpelijk. De moralisten hebben de concilieteksten veel te weinig bestudeerd. Ze kennen hem niet, hoogstens hebben ze er iets over gehoord langs zijbronnen. Hadden ze de tekst zelf ter hand genomen, dan zouden ze gezien hebben dat er enorm veel wijsheid in stak. Veel te veel postconciliaire publikaties hebben de biologische moraal laten vallen, zonder er iets voor in de plaats te stellen. Men gaf de indruk dat nu alles maar kan, dat iedereen maar moet leven volgens zijn goesting en zijn appetijt. Velen gingen de richting op van een individualistische etiek, in plaats van de personalistische moraal. De echtelijke moraal werd zo gebanaliseerd dat men van Rome een rechtzetting mocht verwachten. We hadden gehoopt dat die rechtzetting zou komen in de lijn van 'Gaudium et Spes', maar het was in de oude stijl van de encycliek 'Casti Connubii'.

VSL : Een meer persoonlijk vraagje. Gij staat mee aan de basis van de vernieuwe seksuele etiek, al was het reeds omdat de eerste versie van de uiteindelijke concilietekst van uw hand is. Doch enige tijd terug droegen de bisschoppen u op de jongste Romeinse deklaratie over de seksuele etiek aan de Belgische pers voor te stellen. Werd ge hierdoor niet gedwongen, in plaats van kritisch moralist, de teoloog van de bisschoppen te zijn, met alle diplomatieke consequenties vandien?

HEYLEN : Neen, ik denk dat de bisschoppen in mij vertrouwen hadden omdat ze wisten dat ik de concilieteksten kende, en dat ik dus best zou kunnen uitleggen wat Rome wilde

met die jongste waarschuwing i.v.m. seksualiteit. Meer was dat niet.

VSL : Ik meen me toch te herinneren dat in de interviews op radio en TV, die U toen toege staan hebt, u zich weinig kritisch hebt opgesteld t.o.v. dit dokument, terwijl ge toch heel wat duidelijker zijt als ge het woord 'achterhoedegevecht' gebruikt.

HEYLEN : Ik had toen de opdracht gekregen die tekst voor te stellen. En in zo'n geval spreekt ge in naam van uw opdrachtgevers en niet in uw persoonlijke naam.

Pastoraal

VSL : Welk verschil is er tussen seksuele etiek en pastoraal inzake seksualiteit?

HEYLEN : Ik denk dat het woord 'pastoraal' hier een gevaarlijk woord is, omdat het konfronteert met alle soorten personen : met normale en abnormale personen, met minderheids- en marginale groepen. Het is een flinke stap vooruit dat de wetenschappers zich aan al deze groepen zijn gaan interesseren. Dat is belangrijk voor de moraal en de pastoraal. Hoe al die problemen moeten benaderd worden, daar heeft 'Gaudium et Spes' de principes voor aangegeven. Maar de moraal heeft helemaal geen duidelijke visie op deze probleemgroepen. Neem nu uitspraken over de homofilie. Dat is een onvoorstelbare cacafonie. Het laatste dokument is op dat punt wel voorzichtig geweest : men heeft daarin iets van dat menselijke begrepen en men heeft laten doorschemeren dat daar iets moet gebeuren dat normaal niet gebeurt en niet volgens de uitgetekende principes is. Maar

men heeft geen stelling ingenomen. Die problemen worden aangepakt vanuit aanvoelen, maar in se zijn ze niet opgelost. Ook de wetenschap, die de teologie moet informeren, geeft een resem verschillende antwoorden, maar als moralist weet ge niet wat ge er mee moet aanvangen.

VSL : Om het scherp te formuleren en om bij het voorbeeld van de homofilie te blijven. Kunt ge de situatie zo karakteriseren : de moraal zit met haar definities en haar evaluatie van de homofilie in een complete verwarring; de pastoraal neemt de homofiele mens geheel au sérieux en zoekt samen met hem wat haalbaar is.

HEYLEN : Ja, en die laatste houding is trouwens konform met 'Gaudium et Spes', dat zegt dat men van de persoonlijkheid moet uitgaan.

VSL : Als we al uw activiteiten op een rijtje zetten, dan zouden we nog niet beseffen hoe gevuld uw leven wel geweest is in dienst van de Kerk. Tot het voorbijgange akademiejaar gaf gij een bijna dubbele uurrooster les. Dan kwan het emeritaat, met een paar afscheidsvieringen, een huldeboek, en dan werd het stil. Hoe hebt ge die overgang ervaren?

HEYLEN : Het was een overgang van een grote activiteit naar een grote inactiviteit. Dat wil niet zeggen dat men niet werkt, wel dat het werk moeizamer verloopt, minder doelmatig, niet meer die stimulerende kontakten, geen studenten meer, de druk van dagelijkse lessen viel weg. Als men jonger is maakt men plannen wat men allemaal zal doen als men plots zoveel vrije tijd zal hebben. Men zal

dan eens de boeken gaan schrijven die men had willen schrijven als men jong was. Ik heb er wel een aantal geschreven maar er bleven er heel wat in de pen steken. Men mag zich daarover geen illusies maken. Grote plannen dreigen te vergaan in het plan-zijn. Men is op een leeftijd gekomen die naar rust verlangt.

Nu werk ik nog vooral aan onsamenhangende opdrachten : een boek recenseren, een advies dat me vanuit Rome gevraagd wordt door de Congregatie voor de Geloofleer, af en toe eens een artikeltje schrijven. Ik begin niet meer aan grote opdrachten - de ene is niet de andere op die leeftijd. Het zijn de jongere krachten die het nu moeten doen.

interviewer :
Marc CHRISTIAENS

01. VSL-AKTIVITEITEN

ZOMERBIJEENKOMST 1977 - VSL : verslag

Op zaterdag-namiddag, 1 oktober, verzamelden een 60-tal VSL-leden zich te Bierbeek om een informatiebijeenkomst bij te wonen betreffende het Centrum voor Bevolkings- en Gezinsstudies te Brussel.

Geleidelijk installeert zich de traditie dat VSL jaarlijks éénmaal uitgenodigd wordt op de Blauwschuurhoeve. Als gastspreker was er niet alleen Prof. CLIQUET maar tevens enkele van zijn medewerkers, o.a. Mevr. VANDEN BOGAERT en Mevrouw VAN MAELE.

Het C.B.G.S. (uitvoerig beschreven in een vorige uitgave van deze jaargang), als gesubsidieerde onderzoeksinstituting, dient bijzonder belang te hechten aan haar deontologie. Ten allen prijze dient vermeden te worden dat men onder politieke druk zou werken. Bedoeling is wél dat de beleidsverantwoordelijke instanties te rade gaan bij en hun beleidslijnen bepalen op grond van verantwoorde en systematisch verzamelde onderzoeksresultaten. Op zijn bijzonder vlotte en overtuigende wijze wijst Dhr CLIQUET op het inderdisciplinaire en inter-universitaire karakter van het C.B.G.S.

Mevrouw VANDEN BOGAERT licht haar onderzoek van 1971 toe waarin 3.400 vrouwen, tussen 30 en 34 jaar, bevraagd werden betreffende hun vruchtbaarheidsregelend gedrag. Het waren nogal veel komputergegevens, gevat in kruistabellen en uitgedrukt in procentuele kumulatieve frekwenties. Best was hier en daar een variabele eruit te pikken en deze proberen bij te houden.

Als derde uiteenzetting hoorden we Mevrouw VAN MAELE. Haar was het vooral te doen om de manier waarop een ruim opgezet onderzoek wordt uitgewerkt. Alleszins bijzonder boeiend om even achter de schermen mee te kijken.

Het geheel van de namiddag werd afgerond met een nogal kalme nabespreking.

Vermelden we ten slotte dat Prof. CLIQUET, wegens zijn uitzonderlijke verdiensten in het seksuologisch onderzoek, het ere-lidmaatschap van de VSL kreeg aangeboden.

Leo ROUFFA

AKTIVITEITEN 1978

(1) Studie- en ontmoetingsbijeenkomsten

maart :

Studiedag met het echtpaar BAKKER.

Prof. BAKKER verblijft voor één jaar als gasthoogleraar in Leuven. Van deze gelegenheid maken we gebruik om gedurende één dag nader kennis te maken met de persoon en de opvattingen van het echtpaar BAKKER.

Dit initiatief wordt georganiseerd voor en door VSL, maar ook een beperkt aantal niet-leden kunnen deelnemen.

Zeer waarschijnlijke plaats en datum :
Lovenjoel, zaterdag 11 maart.

juni :

Studiedag met enkele organisaties en/of personen uit Nederland.

Er werd reeds contact opgenomen met het NISSO (Nederlands Instituut voor Sociaal Seksuologisch Onderzoek) en met het I.C.I.P. (Instituut voor klinische en industriële psychologie)

Waarschijnlijke plaats : Antwerpen.

oktober :

Prof. H. MUSAPH. Onlangs promoveerde dhr. MUSAPH tot hoogleraar in Utrecht. Zijn verschillende publikaties zijn waarschijnlijk voldoende bekend.